

Міністерство освіти і науки України
Київський національний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
Академічне товариство ім. М. Балудянського
(м. Кошице, Словаччина)
Вища школа економіки і права імені
проф. Едварда Ліпінського (м. Кельце, Польща)
Університет Яна Кохановського (м. Кельце, Польща)
Тбіліський державний університет імені
Іване Джавахішвілі (м. Тбілісі, Грузія)
Технічний університет (м. Кошице, Словаччина)
Університет «Petre Andreia» (м. Яси, Румунія)
Університет суспільних наук (м. Лодзь, Польща)
Folkuniversitetet (м. Уппсала, Швеція)

***СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ, ЕКОНОМІЧНІ
ТА ГУМАНІТАРНІ ВИМІРИ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ***

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
VIII Міжнародної науково-практичної конференції**

03 червня 2020 року

Частина III

Вінниця 2020

УДК 339.922
С69

Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України: зб. наук. пр. VIII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 03 черв. 2020 р. Вінниця, 2020. Ч. 3. 256 с.

У збірнику наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції розглядаються питання управління інноваційно-інвестиційним розвитком підприємства в сучасних умовах; актуальні проблеми менеджменту та фінансові механізми забезпечення розвитку економіки України; проблеми обліково-аналітичного, контрольного та інформаційного забезпечення управління підприємства. Досліджуються інноваційні моделі та інформаційні технології в науці, освіті, економіці; теоретичні та практичні аспекти сучасного товарознавства; актуальні проблеми та перспективи, тенденції розвитку маркетингових технологій, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу в Україні, державотворчі процеси в умовах глобалізованого суспільства: історичні, філософські, соціально-психологічні та правові аспекти.

Висвітлюються інтерактивні технології та методи навчання як засіб формування іншомовної професійної компетенції, теоретичні та практичні аспекти розвитку студентського спорту в системі фізичного виховання ЗВО.

Розраховано на науковців, спеціалістів, викладачів, аспірантів, здобувачів вищої освіти.

Редакційна колегія:

Голова редакційної колегії – **Замкова Н.Л.**, д-р філос. наук, професор

Відповідальний секретар – **Мартінова Л.Б.**, д-р екон. наук, доцент

Члени редакційної колегії:

Боковець В.В., д-р екон. наук, професор, **Власенко І.Г.**, д-р мед. наук, професор,

Корж Н.В., д-р екон. наук, професор, **Іваницька Н.Б.**, д-р філол. наук, професор,

Поліщук І.І., д-р екон. наук, доцент, **Прутська О.О.**, д-р екон. наук, професор,

Чорна Н.М., д-р іст. наук, професор, **Штифурак В.Є.**, д-р пед. наук, професор,

Бондар А.А., канд. наук з фіз. виховання і спорту, **Мельничук О.П.**, канд. екон. наук,

Нечипоренко В.О., канд. філол. наук, доцент, **Радзіховська Л.М.**, канд. пед. наук,

доцент, **Романовська Ю.А.**, канд. екон. наук, доцент, **Сегеда С.А.**, канд. екон. наук,

доцент, **Тернова А.С.**, канд. техн. наук, доцент.

Друкується за ухвалою вченої ради Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ.

Наукові роботи друкуються в авторській редакції.

ISBN 978-966-629-958-4

Середницька Л.П.
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
**НОВАЦІЇ У ТОВАРНІЙ ПОЛІТИЦІ СУБ'ЄКТІВ РОЗДРІБНОЇ
ТОРГОВЕЛЬНОЇ МЕРЕЖІ..... 150**

Танасійчук А.М., д-р екон. наук, доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
**ЗАСТОСУВАННЯ ДИВЕРСИФІКАЦІЙНОГО ПІДХОДУ ДО СТВОРЕННЯ
ВІТЧИЗНЯНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ ПРОПОЗИЦІЇ ГОРІХІВ НА
МІЖНАРОДНИХ РИНКАХ..... 158**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ТА ТУРИСТИЧНОГО
БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ**

Антонюк К.Г.
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
**ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВІВ ПОДОРОЖІ ТУРИСТІВ ДО СІЛЬСЬКОЇ
МІСЦЕВОСТІ (В КОНТЕКСТІ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ)..... 170**

Власенко І.В., д-р екон. наук, професор
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
**АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ ТОВАРАМИ ТА
ПОСЛУГАМИ 176**

Іваніщева О.А.
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
**ІТАЛІЙСЬКА КУХНЯ В РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ ВІННИЧЧИНИ:
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ..... 181**

Кізюн А.Г., канд. географ. наук, доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
**РОЛЬ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ
ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ НА ПОДІЛЛІ..... 188**

Лисенко О.Л., канд. техн. наук
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
**МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОЛІЇ АВОКАДО У ХАРЧОВИХ
ВИРОБНИЦТВАХ..... 195**

Лук'янець А.В.
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
**ХАРАКТЕРИСТИКА РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВІННИЧЧИНИ ДЛЯ
РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ..... 203**

Мазуркевич І.О., канд. екон. наук
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
**ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА..... 208**

Список використаних джерел:

1. Мельниченко О.А., Шведун В.О. Особливості розвитку індустрії туризму в Україні: монографія. Харків: Видавництво НУЦЗУ, 2017. 153 с.
2. Кожухівська Р.Б. Туризм в Україні: стан, фактори та перспектива розвитку. *Вісник Донецького національного університету. Серія : Економіка і право*. Донецьк, 2010. Вип. 1. С. 84-86.
3. Панкова Є.В. Туристичне краєзнавство : навч. посібник. Київ : Альтерпрес, 2003. 352 с.
4. Чорна Н., Малюта К., Зелений туризм як чинник забезпечення сталого розвитку сільських територій Вінниччини. *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky*. 2019. Vol. 7 (4). PP. 37-41.
5. Скіфські вали на Вінниччині. URL: <https://vinbazar.com/news/suspilstvo/skifski-vali-na-vinnichchini-mistse-yake-varto-vidvidati-pid-chas-litnoyi-vidpustki->
6. Україна інкогніто. URL: <http://ukrainaincognita.com/ru/vinnytska-oblast/10-punktiv-vinnychchyny-yaki-varto-vidvidaty>
7. Вінниччина туристична – Вінницька обласна державна адміністрація URL: <http://www.vin.gov.ua/region/vinnychchyna-turystychna>

УДК 658:640.43

Мазуркевич І.О., канд. екон. наук

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6648-9994>

Researcher ID: D-2492-2018

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Стаття присвячена вивченню методологічних особливостей оцінки ефективності господарської діяльності закладів ресторанного господарства. Особливу увагу приділено вивченню сутності ефективності господарської діяльності підприємств ресторанного господарства та факторів, що на неї впливають. Також визначено основні методологічні проблеми оцінки результативності господарської діяльності даної галузі.

Ключові слова: *ресторанне господарство, ресторанний бізнес, ефективність господарської діяльності, товарооборот, конкурентоспроможність, критерії ефективності.*

Постановка проблеми. Незважаючи на стрімкий розвиток ресторанного бізнесу, наукові дослідження шляхів підвищення ефективності господарської діяльності закладів ресторанного господарства є далекими від сучасних інноваційних викликів. Необхідність створення ефективної системи управління закладами ресторанного господарства потребує розробки та вдосконалення питань теорії та методології з урахуванням особливостей даної сфери діяльності та специфіки послуг, що надаються. Умови сьогодення вимагають формування адекватних підходів щодо управління діяльністю закладів ресторанного господарства, впровадження принципів і методів планування та регулювання діяльності з позицій взаємодії законів сучасної економіки та вимог реалій господарювання. Наукове вирішення даних проблем сприятиме формуванню інноваційних механізмів управління ресторанним бізнесом, підвищенню конкурентоспроможності та результативності діяльності закладів ресторанного господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання ефективності господарської діяльності закладів ресторанного господарства вивчаються багатьма сучасними науковцями. Найбільш відомі з них О. Аветисова, В. Антонова, О. Борисова, А. Мазаракі, М. Науменко, Г. П'ятницька, І. Скавронська, С. Ткачова, Т. Шталь, Л. Іванова, О. Музика, О. Яшина, П. Круш, С. Тульчинська, а державне регулювання у ресторанному господарстві України було предметом розгляду в працях В. Антонової і Г. П'ятницької. Механізми державного регулювання у господарській і підприємницькій діяльності широко досліджують Б. Буркинський, А. Бутенко, О. Глущенко, О. Балабенко, В. Захарченко, І. Колупаєва, П. Курмаєв, С. Кулік, В. Лисюк, В. Ляшенко, М. Погрібняк, І. Соколи, С. Філіппова, С. Харічков, Ю. Швець, Н. Шлафман.

Мета статті. Визначити методологічні особливості оцінки ефективності господарської діяльності закладів ресторанного господарства з урахуванням їх галузевої специфіки.

Виклад основного матеріалу. Проблема економічної ефективності, а особливо ефективності управління підприємствами ресторанного бізнесу займає центральне положення серед питань, що хвилюють економічну науку. Це пов'язано з ростом дефіциту сировинних ресурсів, зростанням конкуренції, глобалізацією бізнесу, збільшенням кількості підприємницьких ризиків. У рамках дослідження економічної ефективності ресторанного господарства постає питання визначення критеріїв та складових ефективності функціонування ресторанного господарства, як частини національної економіки країни, з'ясування ролі державного регулювання для забезпечення ефективності діяльності ресторанного господарства.

Ресторанне господарство об'єднує підприємства, які одночасно виконують три взаємопов'язаних функції: функцію виробництва їжі (харчове виробництво), реалізації їжі (торгівлі), організації споживання їжі (організація дозвілля). Галузь ресторанного господарства є складовою соціально-споживацького комплексу соціальної інфраструктури національної економіки країни, призначенням якої у суспільному поділі праці є задоволення потреб населення у соціально-культурних і соціально-споживацьких послугах. Ефективність діяльності країни в цілому залежить від якості функціонування всіх її складових.

На нашу думку, ефективність управління закладами ресторанного господарства слід розглядати в контексті макроекономічного та мікроекономічного рівня, тобто з позицій самої користі для власників ресторанного бізнесу та з позицій користі для держави як вагомого джерела наповнення бюджету і вагомий складової розвитку індустрії гостинності [10].

Ресторанне господарство на макроекономічному рівні представляє собою сукупність суб'єктів господарювання, що оцінюється за показниками кількості закладів, величини товарообігу, податкових перерахунків до бюджету, кількості робочих місць, рівня забезпечення потреб населення в організації харчування і відпочинку. Головна функція держави на макроекономічному рівні – забезпечення умов і важелів ефективного функціонування окремих видів економічної діяльності та суб'єктів господарювання, тобто формування сприятливого середовища для успішної та ефективної господарської діяльності.

На нашу думку, особливого значення для підприємств ресторанного бізнесу набувають питання сприяння ефективного управління на мікрорівні, оскільки напряду впливають на формування основних кінцевих результатів діяльності ресторанного бізнесу.

Ефективність управління закладами ресторанного господарства на мікрорівні відображується не лише динамікою отриманої рентабельності підприємствами ресторанного господарства, а й якісним і кількісним розвитком бізнесу. За умови ефективної роботи закладів ресторанного бізнесу, зростає оборотність посадкових місць закладу, збільшуються можливості підприємств щодо впровадження сучасних технологій в організації виробництва та обслуговування споживачів закладів, а отже, зростає престиж закладу і рентабельність його господарської діяльності [9].

Окрім економічної складової ефективності управління закладами ресторанного господарства особливого значення набуває виконання соціальної функції, що проявляється в задоволенні інтересів учасників виробничого процесу підприємств даної галузі та зростанні добробуту і соціального статусу кожного суб'єкта: починаючи зі зростання добробуту власника, і закінчуючи самореалізацією і задоволенням потреб відвідувача закладу. Споживач продукції і послуг ресторанного господарства отримує ефект через можливість відпочинку і харчування за межами дому, відновлення сил людини для плідної життєдіяльності. В той же час, широка мережа закладів ресторанного господарства створює робочі місця для молоді, розширюючи для них можливості отримання додаткового заробітку та практичного досвіду роботи.

Останні дослідження показали, що за кількістю суб'єктів малого бізнесу найбільше надають перевагу створенню малих підприємств на ринку ресторанних послуг. Саме ресторанний бізнес залишається одним із найбільш розповсюджених видів малого бізнесу, як в Україні, так і у світі. Щоб вижити і ефективно працювати, підприємства та заклади ведуть між собою постійну конкурентну боротьбу за сегментацію ринку, за пошук та утримання споживачів [8, с. 121].

Таким чином, ресторанне господарство є однією з форм розподілу матеріальних благ між членами суспільства і сприяє раціональному використанню харчових ресурсів країни. Заклади ресторанного господарства здійснюють виробництво та реалізацію платних послуг і безпосередньо впливають на соціально-економічне становище регіону та країни в цілому. Спектр послуг закладів ресторанного господарства не обмежується виготовленням та реалізацією кулінарної продукції. Сучасні вимоги ринку та розвиток міжнародних зв'язків між державами сформував наступне коло послуг: послуги бариста, послуги сомельє, гастрономічні шоу, проведення урочистих презентацій страв, бари-шоу, приготування страв на замовлення та в присутності гостя, риболовля та кулінарне приготування страв з риби у присутності гостя, караоке, знижки постійним клієнтам, виїзний кейтеринг з організацією дозвілля та багато інших послуг, що формуються з попиту та на основі духовних та матеріальних потреб замовника послуг [1, с. 149].

Головною проблемою оцінки ефективності діяльності закладів ресторанного господарства є наявність достовірної та повноцінної інформації. На жаль, більшість закладів ресторанного господарства діють на ринку як суб'єкти малого бізнесу і загальні форми статистичної звітності не формують і не подають. Саме тому виникає проблема наявності повної та достовірної інформації щодо результатів господарської діяльності закладів ресторанного господарства. Також слід зазначити, що якщо до 2014 року інформація по товарообороту закладів ресторанного господарства в структурі роздрібної торгівлі ще була в наявності, то з 2014 року товарооборот закладів ресторанного господарства відслідкувати неможливо. Крім того, на сьогодні більшість нових закладів – це заклади готельно-ресторанного господарства, які окрім послуг розміщення, ще й надають послуги харчування, а в статистичних бюлетенях їх показники відображаються з позицій оцінки результатів послуг розміщення, що не дає об'єктивної оцінки ефективності управління даними закладами.

В рамках інтеграції України в європейське середовище цікавим є досвід надання статистичної інформації у Європейському союзі, що надає можливості для аналізу на мега- та макрорівнях. В Європі всі країни Євросоюзу надають до служби статистики інформацію по «Тимчасовому розміщенню і організації харчування», в т.ч. розгорнуто за видом економічної діяльності «Діяльність із забезпечення стравами та напоями». Публікується цілий спектр інформації в розрізі країн, що дає широку уяву про рівень розвитку даного виду економічної діяльності як на території всього європейського співтовариства, так і на території окремих країн-учасниць. Зокрема подається інформація про: кількість підприємств, кількість зайнятих, наявний товарооборот, покупка товарів і послуг, витрати на персонал, маржинальний дохід, валовий прибуток. Таким чином, при наявності такої інформації спрощується оцінка ефективності управління закладами ресторанного господарства, що дає можливість обчислити та проаналізувати динаміку кількості закладів, продуктивність праці, середньорічні витрати на персонал, проаналізувати принцип пропорційності в оплаті праці (співвідношення темпів росту продуктивності праці і темпів росту середньорічної оплати праці) та оцінити показники рентабельності підприємств ресторанного бізнесу. Такий розгорнутий матеріал надає широкі можливості для аналізу процесів, що відбуваються у ресторанному господарстві, порівняльного аналізу, планування дій щодо підтримки і розвитку даного виду економічної діяльності.

Перш, ніж розглянути теоретико-методичні аспекти ефективності діяльності закладів ресторанного господарства, слід в цілому визначити існуючі концепції щодо визначення поняття «ефективності».

В економічному енциклопедичному словнику за редакцією Мочерного зазначено, що ефективність – здатність приносити ефект, результативність процесу, проекту тощо, які визначаються як відношення ефекту, результату до витрат, що забезпечили цей результат [5, с. 508]. В працях К. Маркса зустрічаємо визначення ефективності як досягнення виробничої мети за рахунок найменших затрат засобів [11]. На нашу думку, за ринкових умов господарювання доцільно замінити саме поняття «мінімізації затрат» на «оптимізацію затрат», що є науково та математично обґрунтованим.

Дослідження показали, що основним методичним принципом вимірювання ефективності є співвідношення результатів до затрат, що були спрямовані на досягнення даного результату [2–4; 6; 12].

Узагальнюючи проведені теоретичні дослідження, нами виокремлено дві основних концепції щодо методики оцінки ефективності: затратна та ресурсна. Обчислені за даними підходами показники з однієї сторони – враховують рівень віддачі ресурсів, а з іншої – динаміку рівня показника в часовому проміжку та співвідношення окремих частина галузей, підприємств тощо за величиною певного показника. В практичній діяльності підприємств результати і затрати постійно змінюються, тому динаміка їх співвідношення є особливо важливою складовою економічного дослідження.

Слід відмітити, що за умов адміністративної економіки вчені акцентували увагу на методиці оцінки ефективності використання ресурсів підприємства (тобто ресурсна концепція). В сучасних умовах для всіх підприємств незалежно від їх галузевого призначення актуальними та болючими питаннями залишаються питання щодо фінансування їх господарської діяльності, при чому не менш важливого значення набувають проблеми пошуку джерел на просте і розширене відтворення матеріально-технічної бази, що є одним із основних факторів та невикористаним резервом підвищення конкурентоспроможності на ринку.

Постулати Марксової теорії відтворення стали фундаментальними положеннями при побудові системи показників ефективності використання, оскільки саме вони містять систему взаємозв'язку показників ефективності та відтворення матеріально-ресурсної бази підприємства. Відповідно більшість праць минулих років базувалися на так званій Марксовій теорії ефективності, проте важливість цієї категорії є визначальною.

Розглянемо основні етапи розвитку системи показників ефективності:

I-ий етап – Марксова теорія ефективності – є базовою та ґрунтується на теорії розширеного відтворення. Основним висновком є можливість застосування трьох методів обчислення показників ефективності – на базі валової продукції, на основі національного доходу та додаткової вартості.

II-ий етап – теорія соціалістичного виробництва, яка проіснувала майже піввіку. Протягом даного проміжку часу розширювався склад показників та області їх застосування, вдосконалювалась методика їх обчислення під впливом різних внутрішніх та зовнішніх факторів функціонування підприємств. Якщо основним критерієм ефективності за першого етапу є максимізація результату при мінімізації затрат, то на даному етапі основним критерієм ефективності є економія витрат.

III-ій етап – теорія ефективності за умов економічного стимулювання. На підприємствах почали формуватись фонди економічного стимулювання, що і стало поштовхом для зростання ролі прибутку як головного результату господарської діяльності підприємств. Відповідно узагальнюючим показником ефективності виробництва виступає – рентабельність.

На нашу думку, важливим етапом розробки методики оцінки ефективності управління закладами ресторанного господарства є визначення основних критеріїв ефективності, основних принципів та чинників, що на неї впливають. При побудові системи показників оцінки ефективності діяльності закладів ресторанного господарства основними принципами повинні бути:

- принцип відповідності, який полягає в забезпеченні взаємозв'язку між критерієм та системою показників ефективності управління;
- принцип плановості, який полягає в тому, що кожне підприємство повинно аналізувати і планувати показники ефективності з метою досягнення його поточних і стратегічних цілей;
- принцип єдності, що відображає взаємоузгодженість між загальними і частковими показниками ефективності управління;
- принцип зацікавленості, який полягає в стимулюванні до покращення ефективності використання та відтворення факторів виробництва з метою забезпечення резервів економічного і соціального розвитку підприємства та підвищення його конкурентоспроможності.

Ефективність господарської діяльності закладів ресторанного господарства залежить значною мірою від багатьох факторів, які можна виокремити як екзогенні та ендогенні, що перебувають в тісному взаємозв'язку між собою

(рис. 1). Отже, екзогенні фактори – це фактори зовнішнього середовища, які безпосередньо впливають та визначають внутрішню політику підприємства, проте врахувати або передбачити їх дуже важко. Під економічними факторами слід розуміти стан національного виробництва в цілому, рівень розвитку конкуренції, рівень інфляції; стійкість національної валюти; стан та розвиток вітчизняного виробництва, транспорту, будівництва; розвиток економічних міжнародних зв'язків; податкова система тощо. Під соціальними екзогенними факторами слід розуміти рівень життя населення, рівень та зміни реальних та номінальних доходів населення; розмір заробітної плати, пенсій, допомоги, їх зміни. Стосовно правових чинників впливу слід наголосити на нестабільності існуючого законодавства, що фактично визначає правила гри всіх вітчизняних підприємств і відповідно впливає на формування результату та затрат підприємства, а отже – на ефективність використання наявних ресурсів.

Рисунок 1 – Взаємозв'язок екзогенних та ендогенних факторів на ефективність господарської діяльності закладів ресторанного господарств

Ендогенні фактори можна назвати факторами внутрішнього середовища підприємства. Серед них нами було виділено такі основні групи:

- економічні: конкурентні позиції підприємства на ринку, збут продукції,

амортизаційна політика, політика формування та розподілу прибутку підприємства, маркетингова політика, включаючи рекламну діяльність підприємства;

– трудові: ефективність кадрової політики, кваліфікаційні характеристики персоналу, їх соціальна забезпеченість, методи мотивації;

– адміністративно-управлінські, що першочергово визначаються наявністю розробленої стратегії підприємства, використовуваними методами планування, організаційним типом та методами управління;

– техніко-технологічні фактори ми розподілили за екстенсивним та інтенсивним напрямками. Перший напрямок спрямований на вдосконалення існуючих засобів праці і характеризується тривалістю роботи протягом всього календарного періоду та максимальним їх використанням. Другий напрямок спрямований на покращення використання основних засобів за одиницю часу і пов'язане з підвищенням продуктивності обладнання, рухомого складу тощо.

При оцінці ефективності управління закладами ресторанного господарства вагомим аспектом дослідження є оцінка критеріїв ефективності. В наукових працях сучасності можна виокремити три основних концепції (погляди) стосовно критерію ефективності.

Прихильники першої концепції, відштовхуючись від сутності економічної ефективності та єдності затрачених ресурсів – засобів виробництва та робочої сили, зазначає, що критерій економічної ефективності є критерій ефективності суспільного виробництва – зростання продуктивності праці суспільної праці, що супроводжується зростанням виробництва продукції та прибутку. Даний підхід містить деякі неточності щодо формулювання, оскільки: по-перше, показник продуктивності суспільної праці передбачає співставлення доходу до затрат, а якщо ми в якості результативної ознаки обираємо прибуток, то це вже показник загальної рентабельності виробництва і, відповідно не один критерій (як у автора), а два; по-друге, даний критерій є узагальненим і його доцільно вживати на макрорівні.

Другий підхід виходить з того, що головним критерієм ефективності є збільшення обсягу створених споживчих вартостей за тих самих чи навіть менших сукупних затратах, тобто збільшення результативного фактора із одночасним зменшенням витратного. За ринкових умов господарювання таке

трактування критерію ефективності не збігається із головною метою функціонування підприємств – отримання прибутку, оскільки не враховує доцільність збільшення обсягу даного виду продукції в галузевому та народногосподарському розрізах, а також не враховує часового фактору.

Прибічники третьої концепції, які вказують, що основним критерієм ефективності господарської діяльності підприємств є рентабельність, тобто розмір прибутку на одиницю витрат ресурсів. Дана позиція ґрунтується на стимулюючій функції будь-якого підприємця щодо отримання прибутку. В цілому показник рентабельності має багато переваг, оскільки він відображає як кількісну (обсяг виготовленої продукції, наданих робіт, послуг), так і якісну (за рахунок зниження собівартості виготовленої продукції, наданих робіт, послуг) сторони використання наявної ресурсної бази.

Узагальнюючи літературні джерела встановлено, що основними критеріями або критеріальними показниками оцінки ефективності діяльності закладів ресторанного господарства на макрорівні є:

- величина товарообороту підприємств ресторанного бізнесу;
- величина доданої вартості, створеної у ресторанному господарстві;
- прибутковість ресторанного бізнесу;
- величина податкових надходжень, отриманих від ресторанного бізнесу;
- кількість зайнятих в галузі ресторанного господарства;
- величина середньої заробітної плати робітників, зайнятих в ресторанному господарстві.

Основними індикаторними показниками на мікроекономічному рівні при цьому є: рентабельність закладу ресторанного господарства; рівень заробітної плати та соціальне забезпечення працівників; середньорічна кількість відвідування закладів ресторанного господарства.

Важливо розглядати індикатори оцінки ефективності управління закладами ресторанного господарства в комплексі, для того щоб врахувати всі етапи формування продукції ресторанного господарства, яка починається з системи постачання і закінчується записом споживача в книзі скарг та

пропозицій, що дасть змогу визначити слабкі місця системи. При вивченні процесів формування ефективності управління закладами ресторанного господарства визначаються причинно-наслідкові зв'язки. При аналізі індикаторів важливо вчасно розпізнати негативні тенденції.

На мікрорівні, як індикатори оцінки економічної ефективності, ми виокремили показник рентабельності, та ще ряд показників, що фактично впливають на формування рентабельності, та водночас дозволяють виявити резерви її підвищення. Серед них середній товарообіг посадкового місця закладу ресторанного господарства; оборотність посадкового місця; коефіцієнт ступеню фактичного заповнення посадкових місць; середній чек [8]. Також вважаємо важливим показником економічної ефективності діяльності підприємства ресторанного господарства є маржинальний прибуток, але цей підхід більше допомагає в плануванні діяльності, формуванні асортиментної політики закладу [7, с. 92].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, ресторанне господарство є невід'ємною частиною національної економіки. Основними результатами вдосконалення інструментарію оцінки ефективності господарської діяльності закладів ресторанного господарства стане: підвищення інвестиційної привабливості України; збільшення податкових надходжень від основної господарської діяльності; збільшення кількості робочих місць; покращення морального та фізичного стану громадян через отримання якісних послуг харчування та відпочинку; підвищення туристичної привабливості окремих регіонів України.

Список використаних джерел:

1. Андрушків В.М., Кузьмін О.Є. Основи менеджменту: методологічні положення та прикладні механізми. Тернопіль. ЛІЛЕЯ, 2007. 292 с.
2. Воронін О. Визначення економічної ефективності виробництва на основі модифікації ресурсного підходу. *Економіка України*. 2007. №10. С. 29–37.

3. Говорушко Т.А., Климаш Н.І. Управління ефективністю діяльності підприємств на основі вартісно-орієнтованого підходу : монографія. Київ : Логос, 2013. 204 с.
4. Гойко А.Ф. Методи оцінки ефективності інвестицій та пріоритетні напрями їх реалізації. Київ : «Віра –Р», 1999. 320 с.
5. Економічна енциклопедія.: У 3-х т. Т.1 / С.В.Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ. Вид. центр «Академія», 2000. С. 750-754.
6. Загородній А.Г., Стадницький Ю.І. Менеджмент реальних інвестицій : навч. посіб. Київ : Т-во «Знання», КОО,2000. 209 с.
7. Кравченко О.М. Використання маржинального прибутку підприємства для розробки оптимальної асортиментної політики. *Праці Одеського політехнічного університету*. Одеса, 2012. № 2(39). С. 309–312.
8. Кравченко О.М., Кравченко О.А., Водянська Н.А. Використання показників кількості відвідувачів і товарообороту для оцінки конкурентоспроможності підприємств ресторанного господарства. *Економіка: реалії часу*. Одеса: СПД Побута М.І. 2014. № 4 (14). С. 121–127.
9. Мазуркевич І.О. Методичні аспекти оцінки ефективності управління закладами ресторанного господарства. *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky*. Vol. 6 (1). 2018. С. 105 – 107
10. Мазуркевич І.О. Проблеми оцінки ефективності діяльності на підприємствах ресторанного бізнесу : Матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. економічного спрямування «Світ економічної науки». Вип. 10. Тернопіль, 2018. С. 21-24.
11. Маркс К., Энгельс Ф. Собрание сочинений. 2-е изд. Т. 26. Ч. II. Москва, 1989. С. 608.
12. Олексієва Г. В. Генезис критеріїв ефективності діяльності підприємства. *Проблеми формування ринкової економіки* : міжвід. наук. зб. / відп. ред. О. О. Беляєв. Київ : КНЕУ, 2001. Вип. 9. С. 166-171.